

EL PERQUÈ DE TOT PLEGAT

Joan Torruella i Casañas

"Qui pert els orígens pert la identitat"

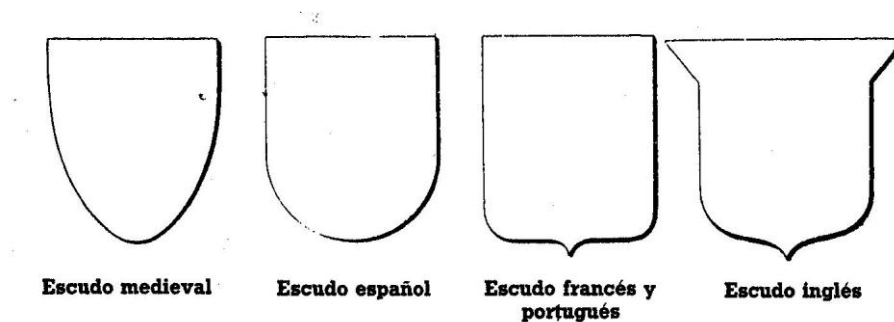
Raimon

Crida l'atenció el fet que a partir d'un determinat moment en els escuts que volen representar el poble de Rocafort apareixen tres rocs mentre que en tots els llibres que tracten qüestions d'escuts nobiliaris per als Rocafort n'atribueixen cinc.

Potser desconec alguna dada evident en l'assignació dels tres rocs en lloc de cinc, o potser mai no es va posar massa atenció en aquest assumpte i sempre s'ha anat arrossegant un equívoc. El que és segur, però, és que tothom ha fet el millor que sabia i, en darrer terme, buscava fer honor a la nissaga que va donar nom i relleu al nostre estimat poble.

Exposo a continuació els arguments que em van portar a establir el disseny que es va plasmar en els estendards que repartí l'Associació per donar color a les nostres festes i identitat amb el nostre passat, justificant-ne la forma, els colors i el nombre d'elements de la seva composició.

La forma del contorn de l'escut és la que es correspon als escuts medievals catalans, enfront dels contorns que representen escuts espanyols, francesos i portuguesos, i anglesos, tal com es pot apreciar en la imatge següent.

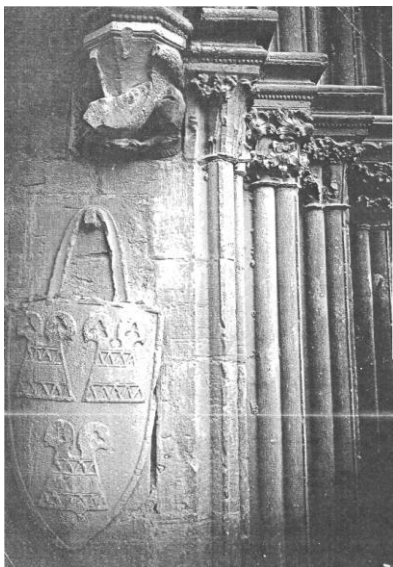
Pel que fa referència als colors, tots els tractats coincideixen en què els dels Rocafort són atzur (blau) i argent (plata).

Quant a la col·locació dels rocs en l'escut, segons el sistema heràldic si es tracta de tres han d'anar situats en forma de triangle, i, si es tracta de cinc, en forma de sautor (escacs).

No crec que hi hagi desavinença quan a la forma i colors del nostre escut, però allà on hi ha certa dissensió és en el nombre de rocs que componen l'escut dels Rocafort.

L'escut amb tres rocs el podem trobar a tres llocs: al portal de la Seu de Manresa, al monòlit a l'entrada del poble i al logotip de l'Associació de Veïns i Propietaris de Rocafort de Bages.

Pel que fa a l'escut que hi ha al portal del migdia de la Seu de Manresa cal dir es tracta d'una atribució dubtosa, i aquí crec que és on es pot haver format el possible error. En el llibre de l'arxiver Josep M. Gasol, *La seu de Manresa: monografia històrica descriptiva*, publicat l'any 1978, a la pàgina 187 hi ha una fotografia d'un escut amb tres rocs, amb el peu de foto que diu: "Detall del portal de migdia, amb l'escut dels Rocafort". Tothom sap, però, que els peus de foto dels llibres solen ser posats pels editors o, fins i tot, a vegades, pels impressors, sovint de manera poc curiosa. Si llegim, però, el text de mossèn Gasol parlant del portal en qüestió (pàg. 188) ens hom s'adona que l'afirmació no és la del peu de fotografia sinó que diu: "A cada costat, [es refereix al Portal del migdia] sengles escuts heràldics dels llinatges Requesens o Rocafort —amb la representació de tres rocs, dos i un, bellament decorats o peces de jocs d'escacs— recorda *segurament*¹ un mecenatge que féu possible la construcció del portal".

Detall del portal de migdia de la Seu de Manresa

Així, doncs, mossèn Gasol expressa el dubte de si l'escut pertany als Rocafort o als Requesens, perquè "segurament", diu ell, feren el mecenatge de la construcció. Adonem-nos que, a banda del dubte entre les dues nissagues, el mot "segurament" del final del paràgraf remarca en la frase que es tracta d'una possibilitat, no pas d'una afirmació. Cal dir que els Requesens, al igual que els Rocafort, van ser una família amb molta influència en la vida manresana i amb força relació amb els estaments eclesiàstics de la ciutat.

De l'escut que apareix al monòlit de l'entrada del poble, que es va instal·lar l'any 1982, no tinc cap evidència de les raons que varen portar a posar-hi tres rocs, penso, però, que possiblement estigués motivat per la influència de l'escut de la Seu de Manresa.

Per mimetisme, probablement, quan l'Associació va decidir agafar algun motiu com a logotip de l'entitat va adoptar l'escut del monòlit de l'entrada del poble.

---

¹ La cursiva és nostra.

Hi ha un altre lloc on trobem tres rocs, que és en l'escut del municipi de Pont de Vilomara i Rocafort. Es tracta però, d'un escut creat de nou, l'any 1982, a partir del resultat d'un concurs entre els escolars del poble del Pont de Vilomara. Però en els tràmits de legalització d'aquest escut hi ha alguns indicis respecte al nombre de rocs que corresponen a Rocafort que ens poden ser aclaridors.

Quan l'Ajuntament de Rocafort i el Pont de Vilomara l'any 1982 va demanar a la Direcció General d'Administració Local del Departament de Governació de la Generalitat de Catalunya la oficialitat de l'escut que proposava, la Generalitat va demanar un informe a Armand de Fluvià. L'informe d'aquest estudiós dels escuts catalans, després de fer un repàs als diferents elements que havien aparegut als segells del poble de Rocafort i de fer diverses consideracions històriques referents als pobles de Rocafort i el Pont de Vilomara, acaba dient:

Per tot això crec que l'escut del poble de Rocafort i el Pont de Vilomara hauria d'ésser ordenat i organitzat de la manera següent:

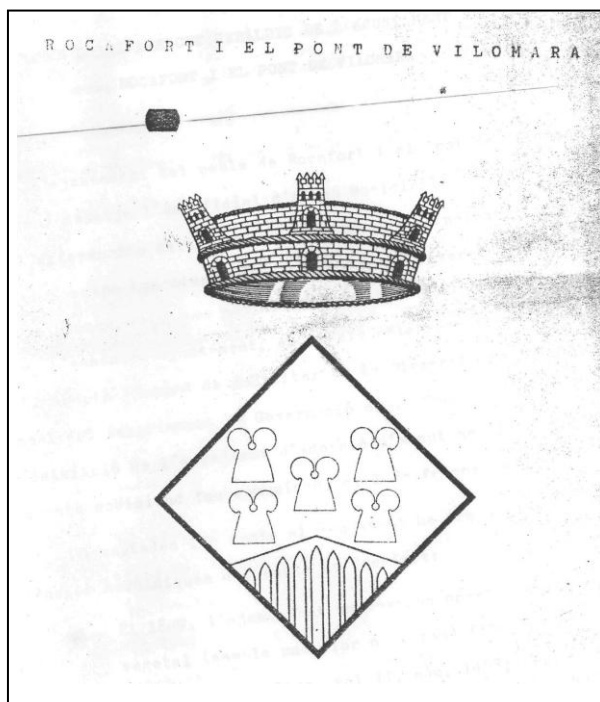
ARMES

Escut caironat: d'argent, 5 rocs d'atzur posats en sautor; movent de la punta un pont gòtic de 9 arcs de gules. Per timbre una corona mural del poble.

Barcelona, 12 de febrer de 1982.

**Armand de Fluvià i Escorsa
conseller heràldic
diplomata en Genealogia, Heràldica i Nobiliària**

Acompanya l'informe el dibuix del següent escut:

En un informe posterior, que no he vist però que n'han donat raó a l'oficina de Governació de Barcelona, Fluvià accepta a petició de l'ajuntament els tres rocs i el pont com a escut per al municipi de Rocafort i el Pont de Vilomara. Repeteixo, però, que es tracta d'un escut creat de cap i de nou per a un municipi que no en tenia.

Respecte als cinc rocs per a l'escut dels Rocafort són moltes les referències que es troben.

En primer lloc, haig de dir que no he localitzat cap tractat de heràldica que indiqués que l'escut dels Rocafort portés tres rocs, tots, des dels més anònims fins els de reputació contrastada, coincideixen en què l'escut en qüestió en porta cinc, situats en forma de sautor (d'aspa o de taulell d'escacs).² En els llibres d'heràldica s'indica clarament que els tres rocs són els que representen els Requesens, en front dels cinc rocs que representen els Rocafort.

Actualment es poden trobar a Internet un munt de pàgines dedicades als escuts heràldics. En totes les que he cercat, per als Rocafort hi ha coincidència en el nombre de rocs (cinc, mai tres), en els colors (azur i plata) i en la col·locació (en sautor).

Rocafort. Linaje originario de Cataluña. Escudo de plata, cinco roques de azur puesto en sotuer.

Rocafort.- Linaje originario de Cataluña. Por armas lleva: De plata, cinco roques de azur puesto en sotuer. (<http://www..art-marble.com/escudos/lista1/r.html>).

El mateix es troba a: <http://heraldicahispana.com/APA/rivera-rodrigo.htm> i, amb redactats més o menys semblants, a totes les altres pàgines web que he trobat.

Repasant els llibres de més solvència en el terreny de l'heràldica en el nostre àmbit es troben les informacions següents.

Al Diccionario heraldico y nobiliario de los reinos de España, de Fernando González-Doria, a l'entrada Rocafort diu:

Rocafort. Catalán.—Armas: En campo de plata, cinco roques de azur, puestos en sotuer.

Per contra, a l'entrada Requesens diu:

Requesens. Aragonés, oriundo de la Casa Real de Francia.—Armas: En campo de plata, tres roques de sable. Otras traen escudo cuartelado: 1.º y 4.º, en campo de oro, cuatro palos de gules, y 2.º y 3.º, en campo de azur, tres roques de oro. Bordura dentellada, de plata.

Recorrent ja més concretament als tractats d'heràldica catalana, tenim el llibre d'Armand de Fluvià, *Origen i escuts de cognoms catalans*, de l'any 1989, en el que, a l'entrada Rocafort (pàg. 197), aporta les següents dades on els rocs poden ser un o cinc, però no tres:

---

² A. de Fluvià, en el seu llibre *Origen i escuts de cognoms catalans*, també n'admet un.

Uns Rocafort porten l'escut: d'or, un roc de gules. Uns altres de l'Empordà: d'argent, 5 rocs d'atzur. I uns altres: escacat d'or i de sable.

En canvi, en l'entrada Requesens (o Recasens) (pàg. 192) el nombre de rocs per a l'escut és tres:

Uns Requesens porten, d'atzur, 3 rocs d'or. Els de Tarragona porten, d'atzur, 3 rocs d'or; la bordura dentada d'or.

Però el llibre més complet i solvent sobre el tema que ens ocupa és el del prestigiós erudit Martí de Riquer: *Heràldica catalana, des de l'any 1150 al 1550*. En aquesta obra, l'eminent estudiós presenta una classificació dels escuts representatius de les famílies catalanes ordenada per motius. Així, en l'aparta de rocs (pàg.: 789) especifica:

rocs (les torres del joc d'escacs)

un roc : gules/or 516 Crespa

**3 rocs : or/azur + dentadura or x 4 pals gules/or 128 Requesens
: atzur (*3 pals or)/gules 517 Rocabertí**

5 rocs : atzur/argent 518 Rocafort

sembrat de rocs: or/gules 519 Rocabruna

Tot indica, doncs, que als Rocafort els pertocquen cinc rocs i que tres corresponen als Requesens.

Anant als monuments més antics, però alhora més propers als Rocafort del nostre poble, tenim l'escut que es troba sota els peus del sarcòfag de Pere de Sitjar que hi ha a l'església de Santa Maria de Rocafort. Es tracta d'un escut quarterat amb dos quadrats amb cinc rocs a cada un d'ells, tot i que en l'inferior esquerra només n'hi van cabre quatre pel fet que el quadrat queda retallat per la forma corbada de l'escut. En aquest cas, però, no sabem del cert a qui representa l'escut.

Un altre lloc on podem buscar arguments respecte del nombre de rocs que pertanyen a l'escut dels Rocafort, i que és un dels elements que crec més aclaridors, és en el Monestir de Sant Benet de Bages. En l'ala de migjorn del claustre de l'esmentat monestir es troba un capitell (el número 63) amb cinc rocs per banda. Aquest capitell, segons tots els estudiosos representa inequívocament els Rocafort, els quals van tenir una relació provada amb el monestir i van costejar les obres de construcció de la galeria de migdia del claustre.

Crec que aquest es pot considerar un argument prou convincent, ja que la relació de l'escut amb els Rocafort del castell de la vall de Nèspola, o sigui, del nostre poble, no presenta cap dubte.

Si a aquesta evidència hi afegim les dades inequívokes que aporten els tractats d'heràldica, especialment el de més solvència, el de Martí de Riquer, crec que es pot considerar que, si no hi ha altres fets que desconeguem, l'escut amb cinc rocs de color atzur sobre fons d'argent col·locats en sautor que oneja en els estendards que l'Associació ha posat a disposició dels veïns del poble respon totalment al llinatge i a la identitat de Rocafort.

BIBLIOGRAFIA

FLUVIÀ, Armand de, *Origen i escuts de cognoms catalans*, Barcelona: Avui, 1989.

GASOL, Josep M., *La Seu de Manresa: monografia històrica i guia descriptiva*, Barcelona: Caixa d'Estalvis de Manresa, 1978.

GONZÁLEZ-DORIA, Fernando, *Diccionario heráldico y nobiliario de los Reinos de España*, Madrid, Bitacora, 1987.

RIQUER, Martí de, *Heràldica catalana des de l'any 1150 al 1550*, 2 vols. Barcelona: Quaderns crema, 1983.